

การพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
Development of Learning Resources for the Bachelor
of Education Program in Early Childhood Education
at Bansomdejchaopraya Rajabhat University

นัยทิพย์ ธีรภัค*

Naiyatip Teerapuk*

พงศธร มหาวิจิตร**

Pongsatorn Mahavijit**

นัตยา ปิลันทนานนท์***

Nataya Pilantanand***

รับบทความ: 19 เมษายน 2563 / แก้ไขบทความ: 18 พฤษภาคม 2563 / ตอรับการตีพิมพ์ 28 พฤษภาคม 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) รวบรวมทรัพยากรการเรียนรู้ตามความต้องการจำเป็นในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา 2) ประเมินผลทรัพยากรการเรียนรู้ที่รวบรวมขึ้น ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จำนวน 8 คนและกลุ่มตัวอย่างของผู้เชี่ยวชาญ โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 24 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์การสนทนากลุ่มเกี่ยวกับทรัพยากรการเรียนรู้ตามความต้องการจำเป็นในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย แบบสัมภาษณ์รายบุคคลเกี่ยวกับทรัพยากรการเรียนรู้สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยในรายวิชาตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของการพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยโดยใช้เกณฑ์การแปลผล 5 ระดับ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติพื้นฐาน โดยการแจกแจงความถี่ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) รวมถึงวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่าด้านประเภทของทรัพยากรการเรียนรู้ประเภทสื่อระบบเครือข่ายมีความ จำเป็นมากที่สุด ได้แก่ เอกสาร/เอกสารออนไลน์ หรือ หนังสือ/หนังสือออนไลน์ เช่น บทความ วารสาร เอกสารประกอบการสอน งานวิจัย คลิปวิดีโอ และรูปภาพที่หรือเว็บไซต์ที่มีความน่าสนใจ ด้านการประเมินผลทรัพยากรการเรียนรู้และ

* ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต(หลักสูตรและการสอน) ปร.ด.(หลักสูตรและการสอน) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

* Doctor of Philosophy (Curriculum and Instruction) Ph.D. (Curriculum and Instruction) Faculty of Education
Instructor at Kasetsart University

** อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

** Faculty of Education Instructor at Kasetsart University

*** ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

*** Special Expert at Kasetsart University

เกณฑ์การเลือกทรัพยากรการเรียนรู้ต้องคำนึงถึงด้านความเหมาะสม ด้านความปลอดภัยและไม่ล่อแหลม ด้าน ความสะดวก และด้านประโยชน์ ตามลำดับ ด้านผลการรวบรวมทรัพยากรการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการวิจัย ปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม และการวิเคราะห์ประเด็นสำคัญในคำอธิบายรายวิชาทำให้ได้ทรัพยากรการเรียนรู้ 28 รายวิชา จำนวน 471 เรื่อง ด้านผลการประเมินคุณภาพของทรัพยากรการเรียนรู้ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย โดยผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดในทุก รายวิชา

คำสำคัญ: ทรัพยากรการเรียนรู้ กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม การศึกษาปฐมวัย

Abstract

The purposes of this research were 1) to collect learning resources based on the analysis of the needs of the instructors in the Bachelor of Education Program in Early Childhood Education at Bansomdejchaopraya Rajabhat University 2) to evaluate the collected learning resources. The population in the research consisted of eight instructors in early childhood education Program at Bansomdejchaopraya Rajabhat University, and twenty-four experts who were recruited through the purposive sampling. The data came from a focus-group interview form about the needed learning resources in the Bachelor of Education Program in Early Childhood Education ,an individual interview about the learning resources for the early childhood education program, five-point scale questionnaire about the quality evaluation of the learning resources. The analysis of data used the frequency, average ($\bar{X}$), the standard deviation (S.D) and the content analysis.

The research results showed that: Regarding the types of learning resources, types of media networking systems that were most needed by the instructors are documents /online documents / or books / online books such as articles, journals, teaching materials, research, video clips and images or interesting websites. The criteria for the selection of learning resources must take into account the suitability, safety, appropriateness, convenience of use and usefulness respectively. The results of the collection of the learning resources by using the participatory action research framework and the analysis of the main concepts in the course descriptions, resulting in 28 courses with 471 topics. The experts evaluated different quality aspects of the learning resources and reached the highest level of agreement (based on five-point scale) for the collections of the learning resources in every course in the Bachelor of Education Program in Early Childhood Education.

Keywords: Learning resources, Participatory Action Research , Early Childhood Education

บทนำ

กระบวนการจัดการเรียนการสอนนับได้ว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญที่สุด เนื่องจากเป็นส่วนที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อตัวผู้เรียน ดังนั้นจึงเป็นภารกิจหน้าที่ของผู้สอนที่จะจัดการเรียนการสอนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ แต่เนื่องจากในปัจจุบันมีแหล่งข้อมูลความรู้มากมายผ่านทางเทคโนโลยีออนไลน์ จึงทำให้

สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ทุกที่ทุกเวลา (Anywhere Anytime) ทั้งในรูปแบบของการเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (E-learning) และการเรียนแบบโมบายเลิร์นนิง (M-learning) แต่ไม่มีกระบวนการในการรวบรวมและจัดให้เป็นระบบตามลักษณะของข้อมูล หรือศาสตร์สาขาวิชาต่างๆ อีกทั้งผู้สอนซึ่งมักมีข้อจำกัดด้านเวลาจะได้รับประโยชน์ในการนำข้อมูลต่างๆ มาจัดทำเป็นแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ (learning resources) และมาใช้จัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนเพิ่มโอกาสในการประสบความสำเร็จ เพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้กับผู้เรียนผู้สอนจึงเป็นบุคคลสำคัญอย่างยิ่งในการเลือกสรรและพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ต่างๆ ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยกระตุ้นความสนใจ ลดความซ้ำซ้อนของการจัดการเรียนการสอน กระตุ้นความคิดและการมีส่วนร่วม ผ่านการส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ผ่านวิธีการหลากหลาย อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพทางการจัดการเรียนการสอนให้กับบุคลากรและเตรียมความพร้อมในการรับการประเมินคุณภาพได้อีกด้วย

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้เพื่อนำทรัพยากรการเรียนรู้มาเป็นสื่อประกอบการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์โดยทรัพยากรการเรียนรู้สามารถช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างมีมาตรฐานเดียวกัน (Equity) เป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้สอนและช่วยให้ผู้สอนเกิดความมั่นใจในการสอนเพิ่มประสิทธิภาพในการสอน สร้างมาตรฐานทางการศึกษาและช่วยกระตุ้นให้ผู้เข้าเรียนมีความสนใจและเข้าใจเนื้อหาวิชาที่เรียนได้ดีขึ้นผ่านเทคนิควิธีการสอนในรูปแบบต่างๆ ที่นำมาผสมผสานเข้าด้วยกันซึ่งจะส่งผลให้การสอนมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ และมีทักษะที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อรวบรวมทรัพยากรการเรียนรู้ตามความต้องการจำเป็นในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
2. เพื่อประเมินผลทรัพยากรการเรียนรู้ที่รวบรวมขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหาการพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ การพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้จะกระทำในรายวิชาต่าง ๆ ที่เป็นรายวิชาบังคับของหมวดวิชาชีพเฉพาะ (เอกวิชาบังคับ) ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย 4 ปี (หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2562) มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

2. ประสิทธิภาพของทรัพยากรการเรียนรู้พิจารณาจาก

- 2.1 การประเมินและการสะท้อนกลับจากผู้ร่วมในงานวิจัยในการวิพากษ์ทรัพยากรการเรียนรู้
- 2.2 การให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความถูกต้องและความเหมาะสมของทรัพยากรการเรียนรู้

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย จำนวน 8 คน

กลุ่มตัวอย่างของผู้เชี่ยวชาญ จะทำการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) คือ เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญทางด้านทรัพยากรการเรียนรู้ และเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาปฐมวัย จำนวน 24 คน แบ่งได้ดังต่อไปนี้

- ผู้เชี่ยวชาญภายใน ได้แก่ คณาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จำนวน 7 คน

- ผู้เชี่ยวชาญภายนอก ได้แก่ คณาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัย/ มหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 17 คน

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมการพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เพื่อนำไปสร้างแบบสัมภาษณ์การสนทนากลุ่มเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นเรื่องทรัพยากรการเรียนรู้ และกำหนดรายการทรัพยากรการเรียนรู้ในหมวดวิชาเฉพาะ (เอกวิชาบังคับ) สาขาวิชาการศึกษาศาสนาเพื่อให้นำเสนอรายการทรัพยากรในภาพรวมควรประกอบด้วยอะไรบ้าง จากนั้นเป็นแนวคิดอาจารย์จากการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับองค์ประกอบทรัพยากรการเรียนรู้สำหรับรายวิชาในสาขาควรมีลักษณะเป็นอย่างไรเนื่องจากชนิดของทรัพยากรที่มีจำเป็นมากที่สุดเพื่อให้ทราบรายละเอียดภาพรวมของวิชาซึ่งมีธรรมชาติของรายวิชาที่ต่างกัน จากนั้นสร้างแบบสัมภาษณ์รายบุคคลเกี่ยวกับทรัพยากรการเรียนรู้สาขาวิชาการศึกษาศาสนาในรายวิชาตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสนา 5 ปี (หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2555) เพื่อให้ได้ทรัพยากรที่เหมาะสมในแต่ละรายวิชา หลังจากนั้นทำการรวบรวมทรัพยากรการเรียนรู้

เนื่องจากได้มีประกาศจากกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรปี) พ.ศ.2562 เกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงทำการสังเคราะห์องค์ความรู้จากรายละเอียดของหลักสูตร (มคอ.2) โดยยึดหลักตามเกณฑ์กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (มคอ.1) รายละเอียดหลักสูตร(มคอ.2) และ สมาคมปฐมวัยแห่งชาติของประเทศสหรัฐอเมริกา (National Association for the Education of Young Children : NAEYC) ซึ่งสรุปออกมาได้เป็น 10 มาตรฐาน ต่อมาทำการวิเคราะห์องค์ความรู้หลัก องค์ความรู้จากคำอธิบายรายวิชา (องค์ความรู้ย่อย) และรายวิชาตาม มคอ.2 ให้มีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน ขั้นตอนถัดไปคือสรุปประเด็นการสัมภาษณ์ผู้สอนในแต่ละรายวิชาเกี่ยวกับทรัพยากรการเรียนรู้ตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสนา 5 ปี (หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2555) ผสมกับการที่ผู้วิจัยวิเคราะห์ประเด็นสำคัญในคำอธิบายรายวิชา รวมถึงการสอบถามรายละเอียด หรือขอขยายเนื้อหาในการจัดการเรียนการสอนตามที่ผู้สอนแต่ละรายวิชากำหนดไว้ ทั้งนี้เพื่อให้ทราบรายละเอียดองค์ความรู้จากคำอธิบายรายวิชา (องค์ความรู้ย่อย) และทรัพยากรการเรียนรู้ที่ต้องการในแต่ละรายวิชา กระบวนการดังกล่าวจัดทำเพื่อสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับ และรวบรวมความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับทรัพยากรการเรียนรู้ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นรวบรวมทรัพยากรการเรียนรู้

ผู้วิจัยทำการรวบรวมทรัพยากรการเรียนรู้ตามข้อมูลที่ได้ทำการสังเคราะห์ โดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างอาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาศาสนากับผู้วิจัย โดยเริ่มจากการใช้คำถามเพื่อให้เห็นภาพรวมของปัญหาผ่านการใช้คำถามเพื่อช่วยสร้างแนวคิดและทิศทางความเป็นไปได้ในการวิจัย โดยมีคำถามหลายประเภท ทั้งคำถามภาพรวม เช่น 1) แต่ละรายวิชาใช้ทรัพยากรประเภทใดบ้าง 2) ทรัพยากรประเภทใดมีความสำคัญมากที่สุดในการสอนแต่ละหัวข้อ 3) เกิดปัญหาใดบ้างขณะใช้ทรัพยากร และคำถามเฉพาะเจาะจง สู่ขั้นตอนกระบวนการรวบรวมทรัพยากรในแต่ละรายวิชาโดยคำนึงถึงประเภทของทรัพยากรการเรียนรู้ตามกระบวนการในขั้นเตรียมการพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ เมื่อพบปัญหาที่ใช้กระบวนการพูดคุยเพื่อร่วมกันหาแนวทางแก้ไข ทั้งนี้กระบวนการดังกล่าวช่วยสร้างกรอบแนวคิดและทิศทางในกระบวนการวิจัยที่ชัดเจนถูกต้อง และตรงกับความต้องการของอาจารย์ผู้สอนในแต่ละรายวิชาให้เป็นเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ทั้งนี้ผลการรวบรวมและพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้จะมีรายละเอียดที่แตกต่างกันไปตามธรรมชาติของรายวิชาและความต้องการของอาจารย์ประจำวิชา

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นประเมินผลและปรับปรุงทรัพยากรการเรียนรู้

ผู้วิจัยประเมินผลและปรับปรุงทรัพยากร โดยทำการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของการพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ที่ผ่านการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของข้อคำถาม และโครงสร้างของแบบสอบถามจากนั้นนำแบบสอบถามฉบับดังกล่าวไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวนทั้งสิ้น 24 คน โดยแบ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญภายใน จำนวน 7 คน และผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกจำนวน 17 คนประเมินคุณภาพของทรัพยากรการเรียนรู้ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัย ราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาที่รวบรวมขึ้น

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์การสนทนากลุ่มเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นเรื่องทรัพยากรการเรียนรู้สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย 2) แบบสัมภาษณ์รายบุคคลเกี่ยวกับทรัพยากรการเรียนรู้สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยในรายวิชาตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย(หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2555) 3) แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของการพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ที่ผ่านการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยผ่านการหาค่าสถิติพื้นฐาน โดยการแจกแจงความถี่ของข้อมูลการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่องการพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมทรัพยากรการเรียนรู้ตามความต้องการจำเป็นในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาและเพื่อประเมินผลทรัพยากรการเรียนรู้ที่รวบรวมขึ้น สามารถสรุปผลการศึกษาค้นคว้าออกเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

1. ผลการรวบรวมทรัพยากรการเรียนรู้ตามความต้องการจำเป็นในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาผู้วิจัยได้ข้อมูลดังต่อไปนี้

1.1 ผู้วิจัยได้แนวคิดเกี่ยวกับประเภทของทรัพยากรการเรียนรู้และหัวข้อเกณฑ์และการเลือกทรัพยากรการเรียนรู้ สรุปได้ดังต่อไปนี้คือชนิดของทรัพยากรการเรียนรู้ประเภทสื่อระบบเครือข่ายมีความจำเป็นมากที่สุด ได้แก่ เอกสาร/เอกสารออนไลน์ หรือหนังสือ หนังสือออนไลน์ โดยเอกสาร เอกสารออนไลน์ยังสามารถจำแนกได้อีกหลายประเภท เช่น บทความ วารสาร เอกสารประกอบการสอน งานวิจัย รองลงมาได้แก่ คลิปวิดีโอ และลำดับสุดท้าย ได้แก่ รูปภาพที่มีความน่าสนใจ หรือเว็บไซต์ต่างๆ

1.2 การสังเคราะห์องค์ความรู้มคอ.2 หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย (หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2562) โดยยึดหลักตามเกณฑ์มคอ.1 มคอ.2 และ NAEYC สรุปออกมาเป็น 10 มาตรฐาน ได้แก่ 1. ปรัชญา ทฤษฎี หลักการการศึกษาปฐมวัย 2. จิตวิทยาพัฒนาการและการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย 3. การพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย 4. การพัฒนาความคิดสำหรับเด็กปฐมวัย 5. การจัดประสบการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยและเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษ 6. เทคโนโลยีดิจิทัลและการวัดและประเมินผลในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย 7. งานวิจัยและสื่อเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย 8. การสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัว ชุมชน และสังคมในการพัฒนาเด็กปฐมวัย 9. การบริหาร การนิเทศและการประกันคุณภาพการศึกษาการศึกษาปฐมวัย 10. การเข้าสู่ความเป็นวิชาชีพครูปฐมวัย

1.3 การวิเคราะห์องค์ความรู้หลัก องค์ความรู้จากคำอธิบายรายวิชา (องค์ความรู้ย่อย) และรายวิชาตาม มคอ.2 มีรายวิชาทั้งสิ้น 28 รายวิชา โดยผู้วิจัยได้องค์ความรู้จากคำอธิบายรายวิชา (องค์ความรู้ย่อย) ได้ 44

หัวข้อ องค์ความรู้หลักเกือบทุกองค์ความรู้ จะมีองค์ความรู้จากคำอธิบายรายวิชา (องค์ความรู้ย่อย) ที่มีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน

1.4 ทหวิทยากรการเรียนรู้ในแต่ละรายวิชาตามลักษณะองค์ความรู้จากคำอธิบายรายวิชา(องค์ความรู้ย่อย) ทั้ง 28 รายวิชา รวมทหวิทยากรที่สืบค้นรวมทั้งสิ้น 471 เรื่อง ประกอบด้วยคลิปวิดีโอ จำนวน 172 คลิปวิดีโอ เพื่อช่วยให้เห็นภาพของที่ชัดเจนของกระบวนการหรือขั้นตอน รวมถึงการแสดงการสาธิต หรือเพื่อเป็นการสรุปเนื้อหาเชิงทฤษฎีให้ง่ายต่อความเข้าใจ และเพื่อเป็นการยกตัวอย่าง ต่อมาคือเอกสารหรือเอกสารออนไลน์จำนวน 115 เรื่อง เว็บไซต์ที่มีความน่าสนใจจำนวน 108 เว็บไซต์ โดยใช้เป็นข้อมูลเนื้อหาเชิงทฤษฎี หลักการ แนวคิดต่างๆ ลำดับต่อมาคือรูปภาพจำนวน 69 เว็บไซต์ เพื่อใช้เป็นข้อมูลเพื่อให้นักศึกษาเกิดกระบวนการพัฒนาเชิงความคิดและนำไปสู่การต่อยอดองค์ความรู้ในลำดับต่อไป และลำดับสุดท้ายได้แก่ หนังสือหรือหนังสือออนไลน์จำนวน 7 เรื่อง โดยส่วนใหญ่จะเป็นหนังสือหรือ เอกสารประกอบการสอนกับรายวิชาที่เกี่ยวข้อง

2. ผลการประเมินผลทหวิทยากรการเรียนรู้ผู้วิจัยได้ข้อมูลดังต่อไปนี้

2.1 ผู้วิจัยได้แนวคิดเกี่ยวกับเกณฑ์และการเลือกทหวิทยากรการเรียนรู้ที่ดีควรมีลักษณะเป็นอย่างไร อาจารย์ทุกคนลงความเห็นว่าเกณฑ์และการเลือกทหวิทยากรการเรียนรู้ที่ดีและจำเป็นทั้งรายวิชาภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ ต้องคำนึงถึงด้านความเหมาะสม ด้านความปลอดภัยและไม่ล่อแหลม ด้านความสะดวก และด้านประโยชน์ ตามลำดับ

2.2 ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 24 คน แสดงความคิดเห็นในภาพรวมเกี่ยวกับคุณภาพของทหวิทยากรการเรียนรู้ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยใน 10 ประเด็น ได้แก่ 1. มีความยาก ง่าย เหมาะสมกับระดับความรู้ความสามารถของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย 2. ทำให้นักศึกษาเข้าใจเนื้อหาหัวข้อนั้นๆ ได้ดีขึ้น 3.ความถูกต้องของเนื้อหาตามหลักของศาสตร์ด้านการศึกษาปฐมวัย 4. อธิบายตรงประเด็นและสอดคล้องกับหัวข้อนั้นๆ 5.มีการอธิบายอย่างเป็นลำดับขั้นตอน เข้าใจได้ง่าย ไม่ซับซ้อน 6.ให้ความรู้ใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ 7. ให้ข้อมูล และสร้างมุมมองทางการศึกษาที่หลากหลาย 8. ไม่ล่อแหลม หรือผิดหลักจรรยาบรรณ 9. ให้ความรู้ใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ 10.มีประโยชน์ในการค้นคว้าด้วยตนเองของอาจารย์หรือนักศึกษาผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดในทุกรายวิชา ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าทหวิทยากรการเรียนรู้ที่เหมาะสมในการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีความเหมาะสมพัฒนาบัณฑิตให้มีคุณภาพมากขึ้น

อภิปรายผล

1. กระบวนการรวบรวมทหวิทยากรการเรียนรู้ตามความต้องการจำเป็นในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เนื่องจากทหวิทยากรมีชื่อเรียกกันหลายแบบ หลากหลายประเภท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับรูปแบบ หรือลักษณะของเครื่องมือ ที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ในเชิงสร้างสรรค์ในการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน ซึ่งในยุคปัจจุบันมีแหล่งข้อมูลความรู้มากมายผ่านทางเทคโนโลยีออนไลน์ แต่เนื่องจากอาจารย์แต่ละคนอาจมีข้อจำกัดด้านเวลาในการศึกษาค้นคว้าเพื่อจัดทำสื่อการสอนด้วยตนเองด้วย เพื่อคัดสรรทหวิทยากรที่มีความเหมาะสมและตรงกับวัตถุประสงค์มากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของ นิคม ทาแดงและคณะ (2545) กล่าวว่า หลักเกณฑ์และการเลือกทหวิทยากรการเรียนรู้ ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมทั้งด้านวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมและด้านเนื้อหาตามหลักวิชาการ ครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ความเหมาะสมกับคุณลักษณะของผู้เรียน ความเหมาะสมกับรูปแบบและกิจกรรมการเรียนการสอน ความเหมาะสมกับทัศนคติและทักษะของผู้สอน ความเหมาะสมต่อกระบวนการเรียนรู้และประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน รวมถึงประโยชน์ที่ได้รับจากสื่อ นอกจากนี้ชูติมา รัศมี (2545) พบว่าผู้สอนมีความต้องการสื่อการ

เรียนรู้เป็นอย่างมาก แต่ผู้สอนไม่มีเวลาในการเตรียมสื่อการสอน รวมถึงไม่มีพื้นความรู้ในการผลิตสื่อการสอน และขาดผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือในการผลิตสื่อการสอน สอดคล้องกับผลวิจัยของน้องนุช บุญขึ้น (2546) กล่าวว่า ปัญหาที่พบ คือ ขาดงบประมาณในการจัดหาสื่อ สื่อการสอนจึงมีจำนวนไม่เพียงพอ โดยเฉพาะสื่อกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์หรือชุดอินเทอร์เน็ต ส่วนครูไม่มีเวลาในการผลิตและเตรียมสื่อการสอนจึงทำให้ครูไม่ค่อยได้มีโอกาใช้สื่อการสอน ดังนั้นกระบวนการประเมินความต้องการจำเป็นจึงเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างมาก และมีความเหมาะสมเพราะสามารถสนับสนุนอาจารย์ให้สามารถเลือกใช้สื่อการสอนได้อย่างเหมาะสมและตรงกับวัตถุประสงค์มากที่สุด

2. ผลการสนทนากลุ่มเห็นว่าชนิดของทรัพยากรเป็นประเภทสื่อระบบเครือข่ายมีความจำเป็นมากที่สุดในการพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ได้แก่ เอกสาร เอกสารออนไลน์หรือหนังสือ หนังสือออนไลน์ เนื่องจากสามารถใช้เป็นข้อมูลที่มีความเป็นวิชาการ สามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการสอนของอาจารย์ หรือเป็นเอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองของนักศึกษาได้ อีกทั้งเอกสารเอกสารออนไลน์ หรือหนังสือ หนังสือออนไลน์ยังสามารถจำแนกได้อีกหลายประเภท เช่น บทความ วารสาร เอกสารประกอบการสอน งานวิจัย เป็นต้น รองลงมาได้แก่ คลิปวิดีโอ ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สามารถนำเสนอสิ่งที่เข้าใจได้ยากให้ง่ายขึ้น เช่น ทฤษฎีทางการศึกษาต่างๆ ตัวอย่างการเลี้ยงดู และลำดับสุดท้าย ได้แก่ รูปภาพที่มีความน่าสนใจ หรือเว็บไซต์ต่าง ๆ จะเป็นสิ่งที่ช่วยเปิดโลกทัศน์ เปิดมุมมองทางความคิดเกี่ยวกับสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ พัฒนาและต่อยอดในลำดับต่อไป สอดคล้องกับอิศราภรณ์ ชูมาศ (2557) กล่าวว่า แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ถือเป็นศูนย์รวมวิชาการความรู้ในรูปแบบของสื่อดิจิทัลโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาเป็นเครื่องมือในการประมวลจัดระบบสารสนเทศ และนำเสนอผ่านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และเครื่องมือสื่อสาร เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต สมาร์ทโฟนเพื่อการเข้าถึงสืบค้นได้ทุกที่ทุกเวลาและทุกคน (Anywhere Anytime Anyone) แบ่งปันประสบการณ์การเรียนรู้ได้ง่าย ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย และเป็นเครื่องมือที่เหมาะสมในการปรับเปลี่ยนฐานข้อมูลให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

3. การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในขณะการรวบรวมทรัพยากรการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นผู้วิจัยต้องใช้กระบวนการสื่อสารผ่านการอธิบายเพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน และทำให้เห็นคุณค่าของงานวิจัยจากกระบวนการดังกล่าวเมื่ออาจารย์มีความเข้าใจในขั้นตอนกระบวนการวิจัยและรายละเอียดต่าง ๆ และเห็นคุณค่าของงานวิจัยจึงทำให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม เกิดบรรยากาศในการร่วมแสดงความคิดเห็นของอาจารย์ในสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย สอดคล้องกับจิตติวัฒน์ คล้ายสุบรรณ (2548) กล่าวว่ากระบวนการมีส่วนร่วมจึงมีส่วนช่วยให้ทั้งชุมชนและโรงเรียนเกิดความเข้าใจกันและสนับสนุนกิจกรรมซึ่งกันและกันทำให้เกิดประโยชน์จากทั้ง 2 ฝ่ายนั่นเอง แสดงให้เห็นว่าหัวใจสำคัญของกระบวนการแบบมีส่วนร่วมคือ ต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนรู้สึกเต็มใจ เปิดใจยอมรับและเห็นคุณค่า อีกทั้งยังต้องสร้างความเข้าใจที่ตรงกันเพื่อให้เป็นทิศทางเดียวกันอันจะนำไปสู่การยอมรับและการเห็นคุณค่าในสิ่งที่จะดำเนินการ ดังนั้นกระบวนการมีส่วนร่วมจึงต้องอาศัยทักษะในการสื่อสารที่ดีเพื่อให้เกิดความร่วมมืออันจะนำไปสู่ความสำเร็จตรงกับพันธู์ทิพย์ รามสูตร (2540) และ สุภางค์ จันทวานิช (2547) กล่าวถึงการปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมว่าเป็นรูปแบบการวิจัยที่อาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ประชากรที่ถูกวิจัยกลับบทบาทเป็นผู้ร่วมการวิจัยในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การกำหนดปัญหา การดำเนินการการวิเคราะห์ข้อมูลและการหาแนวทางการแก้ไขจนกระทั่งนำความรู้ที่ได้ไปสู่การลงมือปฏิบัติ

4. กระบวนการรวบรวมทรัพยากรการเรียนรู้ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย 5 ปี (หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2555) กำลังจะเสร็จสิ้น ได้มีการประกาศจากกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562 เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษานำไปจัดทำหลักสูตรหรือปรับปรุงหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนเพื่อให้คุณภาพ ดังนั้นจึงได้ทำการสังเคราะห์ มคอ. 2

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย (หลักสูตรปรับปรุงพุทธศักราช 2562) เพื่อให้ได้องค์ความรู้จากคำอธิบายรายวิชาที่ครอบคลุมประเด็นตาม มคอ.1 เพื่อให้นักศึกษาเกิดมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามที่หลักสูตรกำหนด ลำดับต่อไปจึงลงรายละเอียดลักษณะองค์ความรู้จากคำอธิบายรายวิชา(องค์ความรู้ย่อย) เป็นประเด็นสำคัญที่จะทำให้ทรัพยากรที่ออกมามีความเชื่อถือได้ มีความถูกต้องเหมาะสม สู่เป้าหมาย หรือผลการเรียนรู้ของแต่ละรายวิชา สอดคล้องกับ นาดยา ปิรันธนานนท์ (2545, น. 44) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ครูจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจในภูมิหลังต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนในสาระความรู้ต่าง ๆ ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องมีความรู้ในศาสตร์สาขาวิชาของตนเองเพื่อให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลจากคำอธิบายรายวิชาได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งเมื่อผ่านการคัดกรองความถูกต้องจากคณะกรรมการวิทยานิพนธ์อีกครั้งหนึ่งจึงทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีความเชื่อถือได้ในที่สุด

5. การรวบรวมทรัพยากรการเรียนรู้ในแต่ละรายวิชา พบว่า การสืบค้นข้อมูล และการคัดเลือกแหล่งข้อมูลเป็นทักษะอย่างหนึ่งที่ต้องใช้อย่างยิ่งในกระบวนการดังกล่าวซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ ได้ข้อมูลที่ทันสมัย อาทิเช่น 1. การหาทรัพยากรการเรียนรู้เกี่ยวข้องกับนักทฤษฎีควรหาข้อมูลจากนักทฤษฎี หรือการสัมภาษณ์นักทฤษฎีคนดังกล่าวโดยตรงจะได้ทฤษฎีที่ถูกต้อง ไม่ผิดเพี้ยน 2. การหาข้อมูลเกี่ยวข้องกับกฎหมายต่าง ๆ ก็ควรนำมาจากหน่วยงานทางราชการของประเทศต่าง ๆ เช่น NAEYC ซึ่งเป็นสมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติในประเทศสหรัฐอเมริกา กระทรวงศึกษาธิการ หรือเอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัยจากมหาวิทยาลัยต่างๆ เป็นต้น 3. แหล่งข้อมูลทางการศึกษาที่น่าสนใจ ได้แก่ Coursera, Academia, Udemy, TED Talks, Khan Academy เป็นต้น 4. ประเด็นเกี่ยวกับพฤติกรรมเด็ก ควรหาจากนักจิตวิทยาเด็กโดยตรง จะทำให้ทราบถึงพฤติกรรม ปัญหา สาเหตุ และแนวทางการแก้ไขที่ครบวงจร ตรงกับ Brown and Others (1983, p.5-13) กล่าวว่า ผู้สอนต้องทราบว่าแหล่งทรัพยากรและทำการเลือกใช้ให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ ศักดิ์ดา สุภาพ (2553) กล่าวว่า การเลือกสื่อการสอน ต้องเลือกให้เหมาะสมกับเนื้อหา ผู้เรียน และวัตถุประสงค์ อีกทั้งสื่อต้องมีความน่าสนใจ มีขั้นตอนที่ชัดเจน ไม่ซับซ้อนยุ่งยาก และช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้องอย่างมีประสิทธิภาพ

6. ผลการประเมินคุณภาพของทรัพยากรการเรียนรู้ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ทรัพยากรการเรียนรู้ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย โดยทำการสุ่มเลือกผู้เชี่ยวชาญแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) จำนวนทั้งสิ้น 24 คน จาก 10 มหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นทั้ง 10 ประเด็น เฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกรายวิชา เนื่องจากการจัดทำแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของการพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยานั้นได้ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของข้อคำถาม และโครงสร้างของแบบประเมิน จึงทำให้ผู้เชี่ยวชาญเข้าใจข้อคำถามในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับ นครชัย ชาญอุไร (2559) กล่าวว่า ความเที่ยงตรงจึงถือเป็นคุณสมบัติที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพด้านความถูกต้องของผลที่ได้จากการวัด โดยความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) บ่งบอกว่าเนื้อหาของเครื่องมือ ส่วนความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) บ่งบอกความสามารถของเครื่องมือที่สามารถวัดได้ตรงตามขอบเขตหรือครบตามคุณลักษณะย่อยๆของสิ่งที่ต้องการที่ระบุไว้ในทฤษฎีเกี่ยวกับคุณลักษณะนั้นๆ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาฐานข้อมูลแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้สามารถสืบค้น และใช้งานสะดวก หลังจากนั้นจึงควรทำการวิจัยต่อยอดโดยการนำไปใช้จริงกับอาจารย์และนักศึกษา เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน หรือประเด็นที่ต้องการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมต่อไป

บรรณานุกรม

- จิตต์วิมล คล้ายสุบรรณ. (2548). การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง “สนุกกับการวัด” โดยการใช้ส่วนร่วมของชุมชน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชุติมา รัศมี. (2545). สภาพ ปัญหา และความต้องการใช้สื่อการสอนของอาจารย์โรงเรียนสาธิตในจังหวัดนครปฐม (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นครชัย ชาญอุไร. (2559). เอกสารประกอบการสอน รหัส ED14401 วิชาวิจัยทางการศึกษา. อุตรธานี : ม.ป.ท.
- น้องนุช บุญชื่น. (2546). สภาพ ปัญหา และความต้องการใช้สื่อการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนนำร่องการใช้หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรมสามัญศึกษา ในระยะเริ่มปฏิบัติการศึกษา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นัตยา ปิลันธนานนท์. (2545). จากมาตรฐานสู่ชั้นเรียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- นิคม ทาแดง, กอบกุล ปราบประชา และอานวย เดชชัยศรี. (2545). เทคโนโลยีการศึกษาเพื่อการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562. (2562, 6 มีนาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 163 ตอนพิเศษ 56 ง. หน้า 12.
- พันธุ์ทิพย์ รามสูตร. (2540). การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ: พี.เอ.ลีฟวิ่ง.
- ศักดิ์ดา สุภาพ. (2553). สภาพ ปัญหาและความต้องการใช้สื่อการสอนของครู และบุคลากรทางการศึกษา กลุ่ม โรงเรียนมัธยมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 (ปริญญาโทบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2547). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย 5 ปี หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555. (2555). กรุงเทพฯ: สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย 4 ปี หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562. (2562). กรุงเทพฯ: สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- อิสราภรณ์ ชูมาศ. (2557). การพัฒนาฐานข้อมูลแหล่งทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในสาระที่ 1-4 หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ปริญญาโทบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Brown , J. W., Richard B., Lewis & Fred F., Harcherod. (1983). *Av instruction technology media and method* (6th ed.). New York: McGraw-Hill Book.